

Біркovich В.В.

РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ЕКОТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

У статті досліджено регіональні аспекти розвитку екотуристичної інфраструктури в межах сільських територій. Узагальнено складові елементи екотуристичної інфраструктури сільських територій, що охоплюють екотуристичні готелі, бази та об'єкти, туристичні маршрути, культурно-історичні об'єкти, послуги гідів та екскурсіводів, транспортна інфраструктура, інформаційно-освітні центри, сільськогосподарські підприємства та господарства, місцеві продукти та ремесла. Розглянуто особливості регіонального розвитку туристичної сфери Закарпаття, що стосуються її зорієнтованості на залучення і використання природного й історико-культурного потенціалу в його межах. Серед пріоритетних напрямів можна виокремити екотуризм з відвідування національних парків і природних заповідників, культурний та гастрономічний туризм, активний відпочинок, велотури, кінні прогулянки, рафтинг, зимові види спорту, оздоровчий туризм. Виявлено основні перешкоди, що гальмують процес розвитку екотуризму у сільській місцевості регіону. Подано пропозиції щодо удосконалення розвитку екотуристичної сфери сільських територій з метою підвищення їх туристичної привабливості.

Ключові слова: регіональні аспекти, сфера екотуризму, інфраструктура, сільські території, туристична діяльність, розвиток.

Постановка проблеми. Розвиток туристичної сфери, незважаючи на складні умови і трансформаційні зміни, що нині відбуваються в межах національної й регіональної економічних систем через повномаштабне вторгнення росії в Україну, набуває актуалізації. Сфера туризму є вагомим складовою суспільного розвитку, яка справляє значний вплив на економічне зростання країни та її регіонів, надаючи робочі місця, знижуючи при цьому рівень безробіття, сприяючи розвитку локальних територій. Крім цього, забезпечення розвитку різновидів туризму, зокрема екологічного туризму розширює потенційні можливості територій зберігаючи їх культурне надбання, унікальну ідентичність, бережно ставлячись до навколишнього природного середовища. Актуальність дослідження полягає у виявленні регіональних особливостей розвитку екотуристичної інфраструктури територій сільської місцевості. Доцільністю зумовлюється моніторинг окремих тенденцій розвитку інфраструктурного забезпечення екотуристичної сфери локальних сільських об'єктів.

Формулювання цілей статті. Метою тематики дослідження є окреслення регіонального аспекту забезпечення розвитку екотуристичної інфраструктури в межах

сільських територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження особливостей розвитку сфери туризму в цілому, й екотуризму зокрема здійснювали вітчизняні й зарубіжні науковці, серед яких вітчизняні науковці О. Бейдик [1], Л. Газуда, Н. Волощук, І. Семененко [2], Омельчак [4], Д. Освітнянко, Т. Примак [5], І. Поплавська [6], О. Роїк [8], М. Рутинський [9], Т. Ткаченко [11], О. Чорний [13] та інші. Вагомий внесок у наукові пошуки стосовно забезпечення розвитку сфери туризму здійснили зарубіжні вчені, зокрема Р. Баклі [14], К. Коенс, А. Постма, Б. Папп [15], Е. Сіракая, В. Сасідгаран, С. Сонмез [16].

Так, О. Бейдик розглядав екотуризм як складову частину рекреаційної діяльності за якої негативний вплив на природне середовище та його компоненти є мінімальним. В межах зазначеного туризму передбачається гармонійне єднання індивідууму, засобів рекреації, навколишнього природного середовища та рекреаційної інфраструктури [1]. М. Рутинський обґрунтовує екотуризм як пізнавальний і відпочинковий вид туризму, зосереджений на природних (малозмінених людиною) територіях, який передбачає заняття різними формами активної рекреації у природних ландшафтах без заподіяння шкоди навколишньому середовищу [9].

Незважаючи на значні наукові дослідження у сфері розвитку туризму та його різновидів, додаткового наукового пошуку потребують питання обґрунтування регіональних аспектів

© Біркovich В.В., аспірант кафедри економіки, підприємництва і торгівлі економічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» м. Ужгород, Україна, e-mail: vasyi.birkovych@uzhnu.edu.ua
ORCID: [0009-0009-2769-8705](https://orcid.org/0009-0009-2769-8705)

забезпечення інфраструктурного розвитку сфери екотуризму в сільській місцевості.

Опис основного матеріалу дослідження. Екотуризм як вид туризму тісно пов'язаний зі збереженням довкілля, організацією екотуристичної діяльності, де чітко окреслюються межі впливу на природне середовище, оскільки це ті природні об'єкти які є недоторканими, або з незначним мінімальним людським впливом. Часто такі території мають природоохоронний характер з перспективою їх збереження для майбутніх поколінь. Таким чином, екотуризм як вид туризму полягає, передусім в організації туристичних подорожей до природних об'єктів з мінімальним негативним впливом на них.

Сфера екотуризму передбачає застосування інноваційних технологій з метою мінімізації впливу на навколишнє природне середовище. До основних з них можна віднести:

- використання відновлюваних джерел енергії: сонячних панелей, вітряків та інших відновлюваних джерел для забезпечення енергією туристичних об'єктів;
- встановлення енергоефективних систем: енергоефективне освітлення, системи опалення та кондиціонування для зменшення споживання енергії;
- упровадження систем управління з відходами, програм роздільного збору та переробки відходів, компостування органічних відходів;

- використання водозберігаючих технологій, систем збору дощової води, економних кранів і душів для зменшення споживання води;

- застосування екологічно чистих і біорозкладних матеріалів у будівництві та обслуговуванні туристичних об'єктів;

- перехід на екологічний транспорт, електричні чи гібридні транспортні засоби, велосипеди та інші екологічні види транспорту;

- задіяння інформаційних систем і процесів оцифрування сфери екотуризму – розроблення додатків та платформ для відстеження та зменшення екологічного сліду туристів, а також для просвіти їх щодо екологічних практик.

Розвиток сфери туризму в значній мірі залежить від наявного інфраструктурного забезпечення. Так, екотуристична інфраструктура сільських територій охоплює сукупність об'єктів, ресурсів та послуг, що в цілому створюють сприятливі передумови для розвитку екологічного туризму в сільській місцевості. Водночас, як ми вже відмічали, екотуризм має важливе значення для розвитку місцевої економіки, збереження природної спадщини та покращення якості життя місцевих жителів. Складові елементи екотуристичної інфраструктури сільських територій подано на рисунку.

Рисунок. Складові екотуристичної інфраструктури сільських територій*

*Сформовано автором

Екотуристична інфраструктура (рис.) сільських територій поєднує такі складові елементи, а саме:

- *екотуристичні готелі, бази та об'єкти*. Це спеціалізовані об'єкти розміщення, відпочинок у яких зводиться до мінімізованого впливу людей на навколишнє середовище, використання відновлювальних ресурсів та орієнтація на сталий розвиток;

- *туристичні маршрути*, які створюються для забезпечення безпеки та орієнтації в природних умовах під час екскурсій. Це розробка інформативних табличок, покажчиків та маркування пішохідних, велосипедних, автомобільних маршрутів через природні зони, історичні та культурні об'єкти;

- *культурно-історичні об'єкти* – народні архітектурні пам'ятки, етнографічні музеї, які відображають та популяризують культурно-історичну спадщину села, народні традиції, свята та побут місцевих жителів;

- *послуги гідів та екскурсиводів* – проведення екологічних та культурних екскурсій професійними гідями, ознайомлення туристів з природними і культурними пам'ятками, а також екологічне виховання молоді під час екологічних екскурсій;

- *транспортна інфраструктура* – дороги, автомобільні стоянки, пристосовані для екологічно чистих транспортних засобів, наприклад, електричних велосипедів чи автомобілів. Важливою складовою є також наявність велосипедних доріжок, зупинок та пунктів для підзарядки електротранспорту;

- *інформаційно-освітні центри* – центри надання інформації про природні, культурні та історичні особливості регіону. Це можуть бути еколого-освітні майданчики, музеї, виставки, де туристи можуть дізнатися більше про екологію та збереження природних ресурсів;

- *сільськогосподарські підприємства та господарства* на яких проводяться екскурсії для туристів, де вони можуть ознайомитися з процесом виробництва сільськогосподарської та крафтової продукції, брати участь у процесі виробництва продукції. Також особливої популярності сьогодні набуває відвідування туристичних ферм, контактних зоопарків та інших агротуристичних об'єктів у сільській місцевості;

- *місцеві продукти та ремесла* – сільськогосподарська продукція (мед, сир, молочні та м'ясні продукти), а також ремесла і сувеніри, виготовлені місцевими майстрами.

Зазначені елементи екотуристичної інфраструктури сільських територій в комплексі

сприяють розвитку екотуризму та покликані забезпечити мінімальний, або ж знівелювати повністю негативний вплив на навколишнє природне середовище.

Будь-який з регіонів має свої особливості й потенційні можливості до забезпечення багатогранних видів туристичної діяльності. Так, особливості регіонального розвитку туристичної сфери Закарпаття стосуються її зорієнтованості на залучення і використання природного й історико-культурного потенціалу в його межах. Серед пріоритетних напрямів, що характеризують регіональні аспекти розвитку екотуризму є:

- екотуризм з відвідування національних парків і природних заповідників. Закарпаття відоме такими природними об'єктами, як Національний природний парк «Синевир», Карпатський біосферний заповідник, Національний природний парк «Зачарований край», Ужанський національний природний парк, які пропонують маршрути для піших прогулянок, спостереження за флорою і фауною;

- культурний туризм передбачає ознайомлення з історією та культурою регіону, зокрема, замками та музеями. Відвідування автентичних закарпатських сіл, дає можливість ознайомитися з місцевою культурою, традиціями та крафтовими виробами. Основними туристичними об'єктами краю є: Ужгородський замок та поряд із ним закарпатське село – Закарпатський музей народної архітектури і побуту «Скансен» (м. Ужгород), Невицький замок (с. Невицьке), Середнянський замок (смт Середнє), Замок «Паланок» (м. Мукачево), Палац графів Шенборнів «Білий палац» (м. Мукачево), Чинадіївський замок «Сент-Міклош» (смт Чинадієве), Хустський замок (м. Хуст) та багато інших. [3, с. 98-103].

- гастрономічний туризм включає дегустацію традиційних закарпатських страв, приготованих з місцевих продуктів та вин місцевого виробництва. Основні гастрономічні дестинації Закарпаття – равликівська ферма «Равлик Карпат», «Селиська сироварня», дегустаційний дім «Шато Чизай» та інші. Також у регіоні відкрилися крамниці крафтових продуктів: «Крафтс» (м. Ужгород), «Фріга» (м. Хуст), «Шпайз» (м. Мукачево), «Порядний Газда» (м. Мукачево) та інші;

- активний відпочинок – пішохідні маршрути популярні напрямки: Полонина Боржава з підйомом на гору Гимбу та відвідування водоспаду Шипіт, Хребет Пишконя та озеро Дике з поряд розташованим Національним парком «Синевир», Синевирський перевал,

підйом на гору Пікуй, Полонина Руна, Стежка Довбуша та багато інших;

- велотури. Найпопулярніші у Закарпатті – шлях Федора Фекете: Ужгород-Перечин-Туря Ремети (40 км); до Синевирського озера: Воловець – Міжгір'я – Синевирська Поляна – Озеро Синевир (70 км); шлях Гуци-Венеліна: Свалява-Тибава (12 км); Закарпатське адажіо: Свалява-Довге-Іза-Хуст-Мукачево (150 км); шлях Швейка: Ужок-В. Березний-Перечин-Ужгород-Чоп (122 км); моє Закарпаття: Свалява-Мукачево-Берегово-Виноградово-Хуст-Мукачево (200 км); Карпатська Україна: Ужок – Воловець – Міжгір'я – Хуст – Тячів-Солотвино (220 км); шлях Другетів: Ужгород-Горянська ротонда (5 км); столиці Закарпаття: Ужгород-Мукачево-Хуст-Ясіня (272 км); шлях Арпада: Верецький перевал-Н. Ворота-Уклин-Мукачево-Берегово (119 км) та інші [12];

- кінні прогулянки. На Закарпатті багато організацій, які надають послуги в сфері кінного туризму та організують кінні прогулянки, здебільшого це туристичні бази з власним ранчо. Зокрема, Санаторій «Квітка полонини» (Мукачівський район), курорт «Воєводино» (Ужгородський район), Мисливська садиба «Шипіт» (Ужгородський район), готель-ранчо «Золота гора» (Ужгородський район), Фермерське господарство «Полонинське господарство» (Ужгородський район), Кінно-спортивний клуб «Adrenaline» (Хустський район), санаторій «Боржава» (Хустський район), еко-курорт «Ізки» (Хустський район) та інші;

- рафтинг. Основні організації, які здійснюють спуск по гірських річках Закарпаття – клуб альпінізму та скелелазіння «Не межа» (Тячівський район), міжсанаторно-курортна флотилія «По тисі разом» (м. Хуст), спортивний клуб «Adrenaline» (Хустський район), Виноградівський спортивно-туристичний клуб водного туризму «Хвиля» (м. Виноградів) та інші [7];

- зимові види спорту зосереджені в межах гірськолижних курортів: «Драгобрат», «Пилипець», «Красія», «Подобовець», «Ізки», «Бескид», «Великий» та інші;

- оздоровчий туризм – відвідування термальних джерел і санаторіїв. Регіон славиться своїми термальними водами, які використовуються як для відпочинку, так і для оздоровлення. Рекреаційно-оздоровчі об'єкти: термальний комплекс «Косино» (Берегівський район), санаторні комплекси: «Поляна», «Сонячне Закарпаття», «Кришталеве Джерело», «Квітка Полонини», «Синяк», «Карпати» (Мукачівський район), «Верховина», «Шаян»

(Хустський район), «Гірська Тиса» (Рахівський район), «Деренівська Купіль», «Золота гора» (Ужгородський район). [3, с. 98-103].

Закарпатський регіон має всі сприятливі умови для розвитку сфери екотуризму завдяки багатій природній, історико-культурній спадщині й біорізноманіттю екосистем. Водночас розвиток інфраструктури та просування сталих практик також є пріоритетами для підвищення рівня туристичної привабливості Закарпаття. Однак, основними перешкодами, що гальмують процес розвитку екотуризму в у сільській місцевості регіону є:

- низький рівень фінансування екотуристичної інфраструктури, відсутність інвестицій у досліджувану сферу знижує можливості щодо прокладання доріг, створення інформаційних центрів та відповідних еко-готелів у селах;
- відсутність професійного менеджменту, економічних знань та ініціатив місцевих жителів в екотуристичну сферу. Недостатній рівень знань та навичок сільського населення у сфері ефективного управління туристичним бізнесом;
- відсутність належних маркетингових інструментів та стратегій для інформування та залучення туристів;

логістичні перешкоди – віддаленість сіл від основних транспортних шляхів (магістралей) може ускладнювати доступ для туристів, що вимагає додаткових зусиль у забезпеченні розвитку транспортної інфраструктури; сезонність у веденні бізнесової діяльності, що потребує вміння диверсифікації спектра послуг в екотуризмі, залежно від сезону, щоб забезпечити прибутковість цього бізнесу в менш привабливий період року; неналежна державна підтримка для розвитку екотуристичної інфраструктури, відсутність державних програм та стимулів для місцевих територіальних громад щодо розбудови сфери туризму;

екологічні обмеження. Окремі природні території і об'єкти можуть бути занадто крихкими або захищеними, що обмежує можливості для розвитку інфраструктури без шкоди для довкілля; економічна та політична нестабільність, несприятлива економічна ситуація та військовий стан призвели до скорочення кількості туристів та інвестицій у регіональний розвиток в цілому, і сферу туристичної діяльності, зокрема.

Подолання цих перешкод вимагає комплексного підходу, зокрема співпраці між

місцевими територіальними громадами, бізнесом та державною і регіональною владою, а також залучення експертів з екотуризму для розробки стійких стратегій перспективного розвитку.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, дослідження підтверджує, що розвиток екотуристичної інфраструктури в сільській місцевості може значно підвищити привабливість таких місць для туристів і сприяти сталому розвитку місцевих громад. При цьому, пріоритетними напрямками вдосконалення екотуристичної сфери сільських територій є залучення інвестицій для розвитку інфраструктури сільської місцевості з облаштуванням та ремонтом доріг, мостів та інших транспортних сполучень для забезпечення легкого доступу до екотуристичних об'єктів; прийняття екологічних рішень та введення інновацій. Встановлення екологічно чистих систем для енергії та водопостачання, таких як сонячні панелі або системи збору дощової води; упровадження програм з охорони навколишнього середовища, таких як очищення водойм, відновлення лісів чи захист рідкісних видів тварин; ефективний бренд-менеджмент

екотуризму, маркетинг та реклама турпродуктів, використання соціальних медіа та інших платформ для популяризації екотуристичних можливостей регіону; навчання та просвіта місцевих жителів, організація тренінгів про екотуризм і значення збереження природних ресурсів; партнерство з громадою, залучення місцевого населення до планування та реалізації проєктів, що підвищує їхню зацікавленість і відповідальність; розвиток туристичних маршрутів, створення та маркування нових туристичних стежок, що проходять через найбільш мальовничі та цікаві місця; відкриття центрів для туристів, де можна отримати інформацію про екотуристичні можливості, карти маршрутів та інші корисні відомості. Важливо забезпечити баланс між туризмом і збереженням природних ресурсів, щоб не зашкодити екосистемам, які привертають увагу туристів, споживачів туристичних послуг. Подальші дослідження стосуватимуться виявлення екотуристичних властивостей локальних природних об'єктів в межах розвитку сільських територій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методи аналізу, термінологія, районування. К.: Видавничо-полігр. Центр «Київський університет», 2001. Т. 17. 395 с.
2. Газуда Л. М., Волощук Н. Ю., Семененко І. С. (2023) Екологічні аспекти формування агротуристичних бренд-технологій. «Агробізнес 2023: рік в умовах воєнного стану»: зб. Всеукр. наук. конф. (19 квітня 2023 року). К.: КНЕУ, С.98–100.
3. Герцег В. А. «Краєзнавчий аспект забезпечення інфраструктурного розвитку краю (Закарпатської області)». *Матеріали ІХ регіонального науково-методичного інтернет-семінару «Краєзнавство в інтердисциплінарному контексті розвитку сучасної освіти і науки»*, м. Ужгород, Україна, 22 квітня 2021, с. 98–103.
4. Омельчак Г. Особливості інноваційного розвитку туризму України в умовах війни та євроінтеграції. *Сталий розвиток економіки*, 2023. № 1(46). С. 106–109. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-46-14>
5. Осітнянко Д. О., Примак Т. Ю. Впровадження принципів сталого розвитку в туристичній індустрії. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.1.152>
6. Поплавська І. Роль сталого розвитку туризму через призму масового туризму. *Міждисциплінарні інтеграційні процеси у системі географічної, туристологічної та екологічної науки*. 2020. С. 276–283. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/17268> (дата звернення: 10.03.2025).
7. Рафтинг. URL: <https://zaktour.gov.ua/tours/rafting/> (дата звернення: 12.03.2025).
8. Роїк О. Р. Напрямки сталого розвитку туризму України в умовах післявоєнного відновлення. *Економічний простір*. 2023. № 184. С. 58–61 DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-9>
9. Рутинський М. Й. Сільський туризм: навч. посіб. К.: Знання, 2006. 271 с.
10. Табенська О., Прилуцький А. Проблеми та перспективи розвитку екологічного туризму в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-37>
11. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу. К.: Нац. торг.-екон. ун-т, 2006. 537 с.
12. ТОП-10 місць велотуризму на Закарпатті. URL: <https://prozahid.com/top-10-mists-veloturyzmu-na-zakarpatti/> (дата звернення: 13.03.2025).

13. Чорний О. Сталий розвиток українського туризму: що маємо створити для майбутнього? URL: <https://ukraine-oss.com/stalyj-rozvytok-ukrayinskogo-turyzmu-shho-mayemo-stvoryty-dlya-majbutnogo/> (дата звернення: 11.03.2025).
14. Buckley R. (2019) Sustainable tourism: Research and reality. *Annals of Tourism Research*, no. 79
15. Koens K., Postm, A. & Papp B. (2018) Is overtourism overused? Understanding the impact of tourism in a city context. *Sustainability*, no. 10(12).
16. Sirakaya, E., Sasidharan V., and S. Sönmez (1999). Redefining Ecotourism: The Need for a Supply Side View. *Journal of Travel Research*, 38(2): 168–172. URL: https://www.researchgate.net/publication/249700583_Redefining_Ecotourism_The_Need_for_a_Supply-Side_View

REFERENCES

1. Beidyk, O. O. (2001) *Rekreatsiyno-turyst-s'ki resursy Ukrainy: metodolohiya ta metody analizu, terminolohiya, rayonuvannya* [Recreational and tourist resources of Ukraine: methodology and methods of analysis, terminology, zoning]. Kyiv: Publishing and printing center "Kyiv University", 17, 395 p. [in Ukrainian].
2. Gazuda L. M., Voloshchuk N. Yu. & Semenenko I. S. (2023) *Ekolohichni aspekty formuvannya ahroturystychnykh brend-tekhnolohiy* [Ecological aspects of the formation of agritourism brand technologies]. «Ahrobiznes 2023: rik v umovakh voyennoho stanu»: zb.Vseukr. nauk. konf. (19 kvitnya 2023 roku) [«Agribusiness 2023: a year in martial law»: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific Conference (April 19, 2023)]. Kyiv: KNEU, 98–100. [in Ukrainian].
3. Hertseh, V. A. (2021) «Krayeznavchyy aspekt zabezpechennya infrastruktturnoho rozvytku krayu (Zakarpats'koyi oblasti)». *Materialy IX rehional'noho naukovo-metodychnoho internet-seminaru «Krayeznavstvo v interdystsyplinarnomu konteksti rozvytku suchasnoyi osvity i nauky»* [«Local history aspect of ensuring the infrastructure development of the region (Transcarpathian region) »]. *Materials of the IX regional scientific and methodological online seminar «Local history in the interdisciplinary context of the development of modern education and science»*. Uzhhorod (April 22, 2021), 98–103. [in Ukrainian].
4. Omelchak, G. (2023) *Osoblyvosti innovatsiynoho rozvytku turyzmu Ukrainy v umovakh viyny ta yevrointehratsiyi* [Peculiarities of innovative development of tourism in Ukraine in the conditions of war and European Retrieved from]. *Sustainable Development of Economy*, 1(46), 106–109. Retrieved from: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-46-14>. [in Ukrainian].
5. Ositnyanko, D. O. & Prymak, T. Yu. (2020) *Vprovadzhennya pryntsyviv staloho rozvytku v turystychniy industriyi* [Implementation of sustainable development principles in the tourism industry]. *Effective Economy*, 1. Retrieved from: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.1.152>. [in Ukrainian].
6. Poplavska, I. (2020) *Rol' staloho rozvytku turyzmu cherez pryzmu masovoho turyzmu* [The role of sustainable tourism development through the prism of mass tourism]. *Interdisciplinary integration processes in the system of geographical, tourism and environmental science*, 276–283. Retrieved from: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/17268> [in Ukrainian].
7. Raftynh [Rafting]. Retrieved from: <https://zaktour.gov.ua/tours/rafting/> (2025, March, 12). [in Ukrainian].
8. Roik, O. R. (2023) *Napryamky staloho rozvytku turyzmu Ukrainy v umovakh pislyavoyennoho vidnovlennya* [Directions of sustainable development of tourism in Ukraine in the conditions of post-war recovery]. *Economic Space*, 184, 58–61 Retrieved from: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-9> [in Ukrainian].
9. Rutynskyi, M. Y. (2006) *Sil's'kyy turyzm: navch. posib* [Rural tourism: teaching manual]. K.: Znannya, 271 p. [in Ukrainian].
10. Tabenska, O. & Prylutsky, A. (2023) *Problemy ta perspektyvy rozvytku ekolohichnoho turyzmu v Ukraini* [Problems and prospects for the development of ecological tourism in Ukraine]. *Economy and Society*, 51. Retrieved from: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-37>. [in Ukrainian].
11. Tkachenko, T. I. (2006) *Stalyy rozvytok turyzmu: teoriya, metodolohiya, realiyi biznesu* [Sustainable development of tourism: theory, methodology, business realities]. Kyiv: National University of Trade and Economics, 537 p. [in Ukrainian].
12. *TOP-10 mists' veloturyzmu na Zakarpatti* [TOP-10 places for cycling in Transcarpathia]. Retrieved from: <https://prozahid.com/top-10-mists-veloturyzmu-na-zakarpatti/> [in Ukrainian].
13. Chorny, O. *Stalyy rozvytok ukrayins'koho turyzmu: shcho mayemo stvoryty dlya maybutn'oho?* [Sustainable development of Ukrainian tourism: what should we create for the future?] Retrieved from:

<https://ukraine-oss.com/stalyj-rozvytok-ukrayinskogo-turyzmu-shho-mayemo-stvoryty-dlya-majbutnogo/> [in Ukrainian].

14. Buckley R. (2019) Sustainable tourism: Research and reality. *Annals of Tourism Research*, 79 [in English].
15. Koens K., & Postm, A. & Papp B. (2018) Is overtourism overused? Understanding the impact of tourism in a city context. *Sustainability*, no. 10(12). [in English].
16. Sirakaya, E., & Sasidharan V., & S. Sönmez (1999). Redefining Ecotourism: The Need for a Supply Side View. *Journal of Travel Research*, 38(2): 168–172. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/249700583_Redefining_Ecotourism_The_Need_for_a_Supply-Side_View [in English].

Отримано 25.01.2025